

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

אמירת

תהילים

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש, נא לשלוח לכמה
שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו
לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור,
וכך יש לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח תקוה ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בליעדר שליט"א

180

בהעלותך [א"י] - נשא [חול] תש"פ

דיני אמירת תהילים

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

אמירת תהילים

תהילים הוא הספר שליווה את כלל ישראל בכל עת מצוא ובכל זמן ובעת צרותיהם לדורי דורות, ותיבותיו היו תמיד רוחשות על שפתותיהם של ישראל. **תהילים** הוא הספר מלא שירות ותשבחות שנתן לכל אחד הזדמנות לפתוח לבו בהודיה והלל להקב"ה. **תהילים** הוא הספר היחיד שבכל מצב שהאדם נמצא, כשלוקח את ספר התהילים בידו ואומר הפסוקים בכוונה [טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה], הרי הוא מרגיש שהמילים הם מתאימים בדיוק למצב שהוא רוצה להתעורר אליו (עי"פ מלבי"ם בהקדמה).

אנו נמצאים כעת במצב קשה, עת שהרבה אנשים לוקחים את ספר התהילים בידם להתפלל ולזעוק לישועות, לרפואות ולנחמות, באותו עת שהרבה לוקחים את אותו ספר תהילים כדי להודות ולהלל ולשבח להקב"ה על הטוב והניסים שהעניק לנו שהציל אותנו ממחלה, צרה וצוקה. לכן ימים ספורים אחרי יום פטירתו של נעים זמירות ישראל, דוד המלך, מצאנו לנכון לכתוב כמה הלכות שכוחות ושנשאלנו אודות אמירת תהילים.

אמירת תהילים בתפילה

קודם ברכת התורה

א. לא יקרא פסוקים קודם ברכת התורה אע"פ שהוא אומרם דרך תחנונים, וי"א שאין לחוש כיון שאינו אומרם אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש לסברא ראשונה (ש"ע או"ח סי' מ"ו ס"ט), והרמ"א כותב שהמנהג כסברא אחרונה (רמ"א שם), ולפי מה שנוהגים עכשיו לומר ברכת התורה קודם כל דבר ומיד אחר ברכת 'אשר יצר' א"כ אין לומר שום פסוקים אפילו דרך תחנונים קודם ברכת התורה (מ"ב סק"ז וכ"ח).

ב. **תהילים**. ולכן הנוהג לומר תהילים קודם שחרית, לכתחילה יאמר ברכת התורה קודם שאומר תהילים, אבל הקם באמצע שינתו וכוונתו לחזור לישן ונוהג לא לחזור לישן לפני שאומר קצת תהילים, מותר לאמרו בלי ברכת התורה (ש"ת מנחת יצחק ח"ח סי' ה').

בפסוקי דזמרה

ג. צריך ליהזר מלהפסיק בדיבור משיחיל 'ברוך שאמר' עד סוף שמונה עשרה (ש"ע סי' נ"א ס"ד), וכן אסור לומר מעמדות ותחינות בפסוקי דזמרה (באר היטב סק"ג), ולכן יש גם לימנע מלומר מזמורי תהילים באמצע פסוקי דזמרה או לפני ישתבח, ואע"פ שגם פסוקי דזמרה הם מזמורי תהילים, מ"מ אין להוסיף על תקנות קדמונינו שהתקינו נוסח התפילה בדקדוק רב (חיד"א, מורה באצבע סי' ג' אות ע"ד), אבל מותר להשלים איזה מזמורים של פסוקי דזמרה או ההוספות של שבת ויו"ט אם לא אמרם במקומם (ש"ת אג"מ או"ח ח"ב סי' ט"ז).

ד. **אחרי ישתבח**. אחרי 'ישתבח' לא יפסיק (ש"ע סי' נ"ד ס"ג) וגם אין לומר אז תהילים שהרי זה הפסק, אבל מותר להשלים פסוקי דזמרה כנ"ל.

שמונה עשרה

ה. **לאחר שמונה עשרה של לחש**. לפני שפסע ג' פסיעות לאחוריו אסור ללמוד שעדיין עומד הוא לפני המלך, מ"מ מותר לומר תהילים שגם זה תפילה (הגר"ח קנייבסקי, אשי ישראל פ"ב הע' ע"ג), וכ"ש שמותר לומר תהילים לאחר שפסע ג' פסיעות.

ו. **בחזרת הש"ץ**. יש לשתוק ולכוון לברכות שמברך החזן ולענות אמן, על כן יש להיזהר מלומר תחנונים או ללמוד בעת חזרת הש"ץ (מ"ב סי' קכ"ד סק"ז), וזה גם כולל אמירת תהילים, שלא לאמרו בעת חזרת הש"ץ.

ז. **בחזרת הש"ץ מוסף ר"ה**. בשעה שהחזן מאריך בניגונים בחזרת הש"ץ של מוסף ר"ה, מותר לומר תהילים, ואינו מהווה הפסק בשמונה עשרה, וכן אינו הפסק בין בתקיעות דמעומד מאחר שגם תהילים הוא מעין תחינות ובקשות (יסוד שורש ועבודה שער האיתון שער ד' ספר שופרות).

אמירת תהילים בשבת

תחינות ובקשות בשבת

ח. בשבת אין לבקש רחמים על חולה או פרנסה וכדומה כשיש לו צער לפניו כי אין לגרום צער לעצמו בשבת (מ"ב סי' רפ"ח סק"ב), וביארו הפוסקים שמה שנתקן לומר כנוסח התפילה מותר (מ"ב סי' קפ"ח סק"ט) וכן בדרך כלל הם בלשון רבים, ואין אדם מצטער על ידם הרבה, אבל בקשות פרטיות שיכול לגרום לאדם להצטער בשבת, אין לאומרם, חוץ בזמן שיש מאורע וצריך אדם לרחמים (מ"ב סי' רפ"ח סק"ז).

אמירת תהילים

ט. לפי הנ"ל דנו הפוסקים האופנים שמותר לומר תהילים בשבת. **דרך שבה**. כשאומר תהילים דרך שבח לפאר ולרומם להקב"ה בלי להזכיר שום שם של חולה או נצרך, מותר לומר תהילים בשבת (ש"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' צ"ז) אפילו אם במחשבה מכוון שיהיה לרפואת חולה או לזכות אדם מסויים, ואף יש שמרבים באמירת תהילים בשבת קודם שחרית שהוא זמן מסוגל (קבלה מפי המאור עינים).

יא. **חולה שיש בו סכנה של ממש**. חולה שיש בו סכנה ממשית לחייו היום, מותר להתפלל עליו ולומר עליו תהילים בהזכרת שמו, גם בציבור ובפרהסיא, וגם מותר לומר תפילה על חולה כמו בחול שהרי הכל נדחה מפני פיקוח נפש (ש"ע סי' רפ"ח ס"ו).

יב. **חולה שיש בו סכנה אבל לא להיום**. חולה שנמצא בסכנה אבל המצב יציב ואין לו סכנה לחייו היום, כגון שיש לו מחלה כרונית [Chronic illness] ל"ע אבל אין חשש לחייו דוקא להיום, אין להתפלל עליו ולומר תהילים בציבור ובפרהסיא, חוץ אם החולה עצמו ביקש שיאמר תהילים עליו ויכול להסתכן אם תברר שלא אמרו (ש"ת אג"מ או"ח ח"א סי' ק"ה), אבל היחיד מותר להתפלל עליו ולבקש רחמים ולומר תהילים עליו גם עם הזכרת שמו (ש"ע הרב סי' ט).

יג. **חולה שאין בו סכנה**. על חולה שאין בו סכנה, אסור לבקש רחמים עליו ולומר תהילים עבורו בשבת עם הזכרת שמו גם כשהוא ביחידות, וכן אין לומר תהילים בשבת עם הזכרת שם לחשוך בנים או מעוכב זיווג מאחר שאין זה לצורך היום, אבל מותר סתם לומר תהילים בלי הזכרת שם הנצרך, ולחשוב שהשבח והודיה לשי"ת יהיה להם לזכות.

האומר תהילים כל יום

יד. האומר תהילים בקביעות כל יום כגון לימי החודש, לימי השבוע, ספר א' או שגומר כל ספר תהילים כל יום, מותר להמשיך לומר תהילים גם בשבת ויום טוב שהרי אין בזה משום בקשת צרכי אלא קביעות של אמירת שירות ותשבחות להקב"ה.

טו. **קיבל לומר ארבעים יום**. וכן מי שקיבל על עצמו לומר תהילים לזכות איזה צורך, מותר לומר גם בשבת רק שלא יאמר שם של הנצרך ורק יכוון אותו במחשבתו.

בזמן תוספות שבת

טז. בזמן תוספות שבת לפניו ולאחריו מותר לומר תהילים בכל אופן גם עם הזכרת שם (עי"פ פמ"ג סי' רצ"ג משב"ז סק"א, פסקי תשובות סי' רפ"ח אות ו').

יהי רצון לאחר תהילים

ז. אין לומר יהי רצון המיוחד לקודם אמירת תהילים, וכן כשגומר ספר אחד מן ספרי תהילים או כשגומר כל ספר התהילים, בשבת יכול לומר תפילת יהי רצון לאחר תהילים המיוחד לשבת ויו"ט, אבל לא יאמר יהי רצון של ימי חול, אבל לחולה שיש בו סכנה מותר כנ"ל.

תהילים בלילה

פסוקי תנ"ך בלילה

יח. יש הקפדה לא ללמוד מקרא בלילה משום שהקב"ה למד עם משה רבינו מקרא ביום ומשנה בלילה (באר היטב ושער הציון סי' רל"ח סק"א) [וע"ז זה ידע משה רבינו מתי יום ומתי לילה (מדרש תנחומא פ' כי תשא אות ל"ו)].
יט. ע"פ דין או קבלה. כמה פוסקים נקטו שאין בזה איסורא אלא שלכתחילה יותר טוב ללמוד מקרא ביום (פמ"ג, שער הציון שם), אבל האריז"ל נקט הדבר כחמור עכ"פ לאלו שנוהגים ע"פ קבלה (יסוד שורש ועבודה שער שיש פ"ב, כף החיים סי' רל"ז סק"ט).

כ. זמן לילה. הקפדה זו הוא מזמן צאת הכוכבים ואילך אבל בין השמשות מותר אף ע"פ קבלה (שו"ת מי יהודה או"ח סי' כ"ב, מו"ר בשבט הקהתי ח"ו סי' קמ"א).

כא. זמן יום. יש שנקטו שהקפדה הוא עד חצות הלילה אבל אחרי חצות אין בזה הקפדה אפילו ע"פ קבלה (אור צדיקים), אבל רוב ספרי קבלה נוקטים שההקפדה קיימת כל הלילה גם אחר חצות, עד עלות השחר (ליקוטי מהרי"ח, שו"ת חיים שאל לההי"א ח"ב סי' כ"ה, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קנ"ח).

כב. תמימי העם. אנשים תמימים שאינם הולכים ע"פ סוד ואינם מסוגלים ללמוד משנה וגמרא, יכולים לקבוע לימודם על מקרא בלילה, מאחר שמעיקר הדין מותר (חיד"א, כיכר לאדן סי' ה' אות ז', סידור יעב"ץ).

כג. נשים ותינוקות. כן נשים ותינוקות שאינן יודעין ללמוד רק מקרא ומפרשיה מותר אף לפי האריז"ל (שו"ת לבושי מרדכי תנינא או"ח סי' קפ"ו, מו"ר בעל שבט הקהתי באורח כהלכה ענינים שונים סי' ד' אות ל').

אמירת תהילים

כד. דנו הפוסקים אם ההקפדה של האריז"ל הנ"ל קאי גם על אמירת תהילים כשאינם אומרים אותו דרך לימוד אלא לשם רחמים ותחנונים, יש שהקפידו בזה גם לגבי אמירת תהילים בלילה (מנהג מקובלים הובא בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' כ"ה), אבל רוב הספרים הביאו שלאמירת תהילים בדרך תחנונים או לשם סגולה לדבר מסוים, אין שום מניעה מלאמרם בלילה שלזה לא כיוון האריז"ל (אשל אברהם בוטשטאט סי' רל"ח, שו"ת בצל החכמה ח"ד סי' מ"ד, אורחות רבינו ח"א עמ' צ"ז).

כה. בשבת ויו"ט. יש שנקטו שגם הקפדת האריז"ל, אינו נוגע בליל שבת ויו"ט ויום כיפור (שו"ת יוסף אומץ סי' נ"ד, שו"ת מהרש"ם שם), ובלילי חול המועד (שו"ת לבושי מרדכי שם), ויש שהוסיפו להתיר בליל שיש שכבר מתנוצץ אורו של שבת (יסוד שורש ועבודה שם, כף החיים סי' רל"ה סק"ט, שו"ת דברי יציב יו"ד סי' קל"ז) ובמוצאי שבת עד אחרי מלוא דמלכה (זכור לאברהם ח"ג מערכת ל').

דינים שונים

תהילים בעל פה

כו. אע"ג דק"ל דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה, כל דבר שרגיל ושגור בפי הכל כגון קריאת שמע וברכת כהנים ופרשת תמיד וכיוצא בהן מותר (שו"ת או"ח סי' מ"ט), וכן פסוקי דזמרה מותר לפי ששגור בפי כל (מ"ב סק"ה).

כז. אמירת תהילים. ובאמירת תהילים בעל פה נאמרו כמה היתירים. יש שהתירו לומר תהילים בעל פה דכיון שהוא לעורר רחמי ה' הו"ל ליה כתפילה (חוות יאיר, מ"ב סק"ו) אמנם יתכן רק בצירוף שהוא גם שגור בפה כשהיו קהילות שהיו נוהגים לומר כל ספר תהילים ביחד (ח"ו"י שם), אבל היום שרוב ספרי תהילים אינו כ"כ שגור בפה, אין בזה בכדי להתיר (קיצור שו"ע לחם הפנים סי' א', חיי אדם כלל ח' סי"א).

כח. ויש שהתירו משום שכל האיסור הוא רק להוציא רבים ידי חובתן בדבר אבל בלאו הכי מותר (עטרת זקנים, הגר"א), ויש שהתירו משום שמתחילה נתקן לומר בעל פה שהרי הלויים המשוררים ודאי לא שרו מתוך הספר (שו"ת חת"ס יו"ד סי' קצ"א ד"ה איברא), ובשעת הדחק אפשר לצרף טעמים אלו.

יהי רצון אחרי תהילים

כט. כמה מזמורים. גם כשאומרים כמה מזמורי תהילים יכול לומר יהי רצון השייך קודם אמירת תהילים, ואף כשגומרים רק כמה מזמורי תהילים, אפשר לומר יהי רצון לאחר תהילים, אלא במקום שאומרים בזכות ספר ראשון וכדומה, יאמר 'בזכות מזמורי תהילים שקראנו לפניך ובזכות פסוקיהם ותיבותיהם וכו' (מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ח).

ל. ספר שלם. כשגומרים ספר שלם, כגון ספר ראשון, יאמר 'בזכות ספר ראשון שבתהילים שהוא כנגד ספר בראשית וכדומה.

לא. כל ספר תהילים. כשגומרים כל ספר התהילים, יאמר 'בזכות קריאת חמשה ספרים שבתהילים, שהם כנגד חמשה חומשי תורה וכו'.

לב. לא אמר בבת אחת. כשסיים ספר שלם או כל ספר תהילים, אף שלא אמר הכל בבת אחת אלא פרוס על כמה ימים או על חודש וכדומה, עדיין יכול לומר יהי רצון המתאים, דומה להדרן ויהי רצון בסיום מסכת שלא נלמד הכל בבת אחת.

י"ג מידות אחרי אמירת תהילים

לג. כשאמרו תהילים ויש עשרה אנשים שאומרים יהי רצון אחרי תהילים ביום חול, יכולים לומר י"ג מדות של רחמים ביחד, ואם אין עשרה, אזי כל אחד יאמרו בלחש עם טעמי המקרא כקורא בתורה (מ"ב סי' תקפ"א סק"ד), ואם אחד לבד אומר יהי רצון אחרי תהילים ויש ציבור שבין כך אומרים י"ג מידות כגון בתחנון או בסליחות, יכול לומר איתם הי"ג מדות.
לד. נשים. נשים לבדן אינן אומרות הי"ג מדות של רחמים, אפילו כשיש הרבה נשים ובנות שאומרות יחד (שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי"א, שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' ע"ח).

אמירת תהילים באבילות

לה. אונן. אונן ל"ע אסור באמירת תהילים (ערוך השלחן יו"ד סי' שמ"א ס"ג), מיהו לשם שמירה וכדומה מותר לומר תהילים (מו"ר בעל שבט הקהתי שם).

לו. אבל. אבל בימי שבעה ל"ע, אסור לומר תהילים דרך לימוד, אבל דרך תפילה ובקשה והתעוררות לתשובה מותר (גשר החיים פכ"א ס"ה, שו"ת שבט הקהתי ח"ב סי' ש"ח), וכן אבל שרגיל לגמור כל ספר תהילים בשבת, מותר לו לעשות כהרגלו בשבת של שבעה (היכל הוראה ח"ג סי' קי"ז).

לז. ט' באב. בט' באב אין אומרים תהילים בבוקר, אבל ממנחה ואילך מותר לומר תהילים כשהוא דרך בקשה (מ"ב סי' תקנ"ד סק"ז), ולכן מי שאומר כמות תהילים כל יום, יכול לאמרו אחרי חצות, וכשהוא לצורך חולה מותר גם בליל וביום ט' באב לפני חצות (שו"ת דברי מלכאל ח"ו סי' ט', ארחות רבינו ח"ב עמ' קמ"ב).

אמירת תהילים לארבעים יום וקבוצה

לח. יש אנשים שמארגנים קבוצות האומרים תהילים למשך ארבעים יום כדי להיושע בדבר ישועה (מקור מ' יום, בזה"ק תולדות ד' קל"ו ע"ב), ואם באמצע מ' יום נושעו בישועה, חייבים להשלים אמירתם, כדין קיבל תענית על צרה ונענו אחרי חצות שצריכים להשלים (שו"ת או"ח סי' תקס"ט ס"א), אבל אם נושע אחרי הקבלה אמנם לפני שהתחילו לומר התהילים, אין צריכים להתחיל לומר התהילים, כדין נענו קודם חצות (שם).

לט. נאנס יום אחד. אם קבוצה קיבלו על עצמם לומר תהילים לארבעים יום ונאנס אחד מהם באיזה יום מלומר חלקו, או יחיד שנאנס לומר ההספק שקיבל עליו, לכתחילה יאמר התהילים מיד בלילה שלאחר היום שהרי לגבי ת"ת הלילה הולך אחר היום (רבינו יונה ברכות י"א ע"ב ו. בדפי הר"ף, וע"פ מג"א סי' רל"ח סק"ב) ואמירת תהילים נחשב כעוסק בתורה בנגעים ואהלות (מדרש תהילים פ"א ח'), ואם עבר הלילה ולא השלים, ישלים לכל הפחות למחרת ולהגיד הפרקי התהילים פעמיים (ע"פ משנת חכמים ריש הל' ת"ת בין שמועה שם), או שיכול להוסיף יום נוסף בסוף.

מ. אם הסדר מעכב. אם אדם קיבל עליו לומר כמות של פרקי תהילים, והקדים את המאוחר ואיחר את המוקדם, יצא ידי חובתו כי אין הסדר מעכב, כל זמן שאמר כל מה שקיבל עליו (מו"ר בעל שבט הקהתי, אורח כהלכה שם אות כ"ג), ולכן גם בקבוצה לא צריך להיות אמירתם ע"פ הסדר.

גליון זה נתרם לרגל השמחה במעונו של ידידנו
הרב הגאון רבי **אברהם יהואל סניל דייטש** שליט"א
נאב"ד מעלה אדומים - מחבר ספרים הרבה
ויו"ר התאחדות הדיינים ליוצאי ארה"ב בארץ ישראל
לרגל הכנסת בתו לחופה בשעתו מ' ע"ג הבחור החתן
המופלג הר"ר **חיים הלוי סאלאוויציק** שליט"א
שהקב"ה יעזרו לבנות בית נאמן בישראל ובנין עדי עד
לשם ולתפארת המשפחות החשובות והמיוחסות

גליון זה נתרם לרגל השמחה במעונו של ידידו
הרב הגאון רבי **שמואל יאקאב** שליט"א
ראש כולל גלאנטא לונדון
לרגל שמחת לידת בתו שתי' שהקב"ה יעזורו לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט
ורק שמחות ונחת דקדושה ובריאות בכל משפחתו
המאחל בירידות ובהקרה, יהושע שמואל בלייער